

at det er en Erindring, der er ubespøjet at gjøre imod det. Jeg seer ikke, hvad der egentlig skulde være til Hindrer for, at man, efterat Dommen havde bestemt, at Een eller flere Enkelte skulde have en vis Andeel, og der jo saaledes habdes Visshed for, hvad der derefter blev tilbage, betragtede og behandlede alt dette Dvrige efter Lovens Forrifter. Det maa jo nemlig vel erindres, at Enhver, der ikke vilde være tilfreds med den Ordning, som Loven tilfigter, vilde have inden en vis Frist at træde frem og gjøre sine formoentlige Rettigheder gjældende; Den, der ikke gjorde det, havde erkåret sin Tilfredshed med Loven og dens Ordning; selv om en Misforøjet senere maatte sætte sin afvigende Fordring igjennem for sit eget Bedkommende, vilde deraf ellers iøvrigt ingen Forandring flyde. Snarere kunde den Erindring blive gjort gjældende, som før blev fremsat af det ærede Medlem for Bornholm (Hjorth), at Den, der ved Dem fik en særlig Andeel for sig, ogsaa vilde komme til at faae Andeel i, hvad der blev Commune-Eiendom, og at det var uretfærdigt, at han saaledes fik flere Gange. Imidlertid troer jeg dog, at det nok lod sig afværge, saa at heller ikke denne Erindring kunde siges at være afgjørende. I det jeg saaledes finder, at Endringsforslaget dog heldigvis ikke gaar nær saa vidt, som der ved forrige Behandling blev stillet i Udsigt, og skjøndt jeg finder, at de Erindringer, der ere fremsatte imod det, ikke ere saa afgjørende, som flere foregaaende Talere have meent, skal jeg dog ikke nægte, at ogsaa jeg helst vilde ønske Loven vedtagen uden Endringsforslaget. Jeg troer, at Følgen af, at Endringsforslaget vedtages, egentlig ikkun vil være, at man faaer, om jeg saa maa kalde det, en Slags Beroligelse for sin ængstede Følelse med Hensyn til, at der skal blive traadte private Rettigheder eller Domstolenes Omraade for nær. Jeg erkender, at der gjennem Endringsforslaget gives en Slags Fyldestgjørelse i Henseende til det reent Formelle, eller for den blot theoretiske Betragtning, men derimod troer jeg ikke, at der derved vindes nogen sand praktisk Fyldestgjørelse, eller med andre Ord, at det vilde faae stort Andet at bethyde end ikkun at forhale Lovens Gjennemførelse i en

fortere eller længere Tid. Ikke mener jeg dette just, fordi jeg tiltræder den Ytring, der saaldt før fra det ærede Medlem for Bornholm (Hjorth); thi have Huusmændene ikke savnet Midler til at føre den grumme vidtløftige og vanftelige Sag igjennem, som har fundet sin Afgjørelse ved Domstolene, saa kunde man vel ogsaa være rolig for, at de, der her nærmest skulde ville procedere, nemlig Gaardmændene, sagtens vilde finde Midler dertil; men naar jeg siger, at Endringsforslaget kun vil give en Fyldestgjørelse for det Formelle og ikke give nogen sand praktisk Fyldestgjørelse, saa er det, fordi jeg stoler paa, at dog neppe Noget vilde begynde paa en saa vidtløftig Historie som de Retsager, der her maatte svæve for Tanken, uden at overveie det Hele lidt nøiere, og jeg tillader mig vedblivende at formene, at der vilde stille sig væsentlige Hindringer i Veien, om Noget skulde ville søge en individuel Dom for sig. Jeg kan jo naturligtvis ikke udtale Andet, end hvad der forekommer mig at være det Rette, men jeg maa dog ogsaa være berettiget til derom at have en Mening, lige saa fuldt som andre ærede Medlemmer, og jeg troer, at man feiler, naar man stædigt væk gaar ud fra, at Højesteretsdommen af 1ste December 1862 skulde kunne siges at være en Dom for, at i ethvert Sogn have Harkornbrugerne og Huusmændene udelukkende Ret til Sognets Andeel af Udmarksjorderne. — Det er det Udgangspunkt, de ærede Medlemmer have valgt sig, men jeg troer ikke, at det er noget sikkert Udgangspunkt. Det er klart, at der foreligger en Dom for, at Huusmændene ligeoverfor Gaardmændene ikke skulde være udelukkede, at ogsaa de skulde have nogen Andeel i Udmarksjorderne, men Mere er ikke klart, og navnlig er der ikke Dom for, at Gaardmændene og Huusmændene i Forening ere de eneste rette Bedkommende, at de skulde have udelukkende Ret, saaledes at der ved Siden af dem, de hidtil eneste Procederende, slet ingen andre Krav skulde kunne gjøres gjældende. Jeg troer, at det til en rigtig Forstaaelse af den foreliggende Højesteretsdom kommer an paa at see, ikke blot, hvad der kan siges at være statueret, men ogsaa, hvad der ikke er statueret, ikke blot hvad man ligefrem kan læse sig til, men